

Tarkóné Vásárhelyi Mónika és Oláh Immánuel,
ford.: *Cleopa atya szól hozzánk 1.*

TEREBINT KIADÓ, BUDAPEST, 2014, 150 O.

A magyar emberek többségében megítélésem szerint elfogult kép él a szomszédos román népről, annak történelméről, kultúrájáról, vallásáról, szokásairól. Általában kétféle magatartással találkozni beszélgetésekben, ha előkerül a „román kérdés.” Egyesekben – feltehetően még a monarchiai időkből eredő – komor gyűlölet él a szomszédos nép iránt: a legkisebb értéket sem tudják felfedezni olyan dologban, amely román, illetve csak lenézéssel tudják emlegetni a szerintük barbár, műveletlen „bocskoros” népet. (Ennek az elfogult nacionalizmusnak tipikus példái a híres író, Rákosi Viktor *Korhadttal fakesztek és Elnémult harangok* című, egyébként sok nemes vonást is tartalmazó művei.) A másik véglet – talán szocialista örökségként – éppen az ellenkező pontra helyezkedik: teljes toleranciájában nem tud vagy nem akar tudomást venni a valóban súlyos román bűnökről, így a ’48/49-es, az 1918-as, a két világháború közötti, a második világháború alatti és utáni, illetve a jelenlegi magyarellenes cselekedetokről: így a magyarság általános elnyomásáról, nyelvhasználatának akadályozásáról vagy éppen a ’48/49-es és az 1945 körüli magyarellenes vérengzésekről. Megítélésem szerint mindkét álláspont téves, mivel egyfelől valóban törekedni kell a románság értékeinek megismerésére, de komoly vizsgálat tárgyává kell tenni a magyarságot ért vagy erő sérelmeket is.

A *Cleopa atya szól hozzánk* az első típusú, román-ellenes megközelítés javítására egy nemes példa. Mivel tudomásom szerint napjainkig – az alább említendő 2 munkán kívül – nemigen jelent meg a bizánci ortodox gyökerű román kereszténység életét bemutató válogatás, a mű hiánypótló munkának tekinthető. A remélhetőleg több kötetre tervezett sorozat Cleopa Ilie (1912–1998) moldvai szerzetespap tanításaiból ad válogatást. Cleopa Iliét 1945-ben szentelték pappá, de csak életének vége felé kezdték lejegyezni tanításait. Ezek összegyűjtésében és 7 kötetben való megjelenésében nagy szerepet vállalt Ioanichie Bălan román szerzetes a XX. század végén. A gyűjteményből most az első kötet kerül a magyar olvasók elé.

Ioanichie Bălan neve nem lehet ismeretlen a témakör iránt érdeklődők előtt. Az 1930-ban született és 2007-ben elhunyt szerzetes a múlt század második felében komoly értékmentő munkát folytatott, hogy megóvja a feledéstől a nagyrészt még a román kommunizmus előtti „régvi világ”-ban született öreg román teoló-

gusok, papok, szerzetesek, apácák, erdei sztarecek tanításait, életbölcességét. Az 1980–1988 között megjelenő 3 részes gyűjtemény első kötete *Román Paterikon* (*Patericul românesc*) cím alatt régi román keresztyények életrajzait, a második *Beszámoló a román szent helyekről* (*Mărturii românești la locurile Sfinte*) címmel szent helyek történeteit, a harmadik – kétkötetes – munka pedig *Lelki beszélgetések* (*Convorbiri duhovnicești*) címmel közel 100 beszélgetést tartalmaz XX. századi román vallási személyekkel.

Az első műből 2002-ben jelent meg egy válogatás magyar nyelven *A moldvai szerzetesek élete* címmel (Odigitria és Osiris közös kiadás), míg a harmadikból a 2008-as *Három beszélgetés moldvai sztarecokkal* (Odigitria és L'Harmattan közös kiadás) adott közre egy kis kötetnyi tanítást. Bár már ez utóbbi tartalmazott 20 oldal terjedelemben egy sor gondolatot Cleopa Iliétől, a jelenlegi *Cleopa atya szól hozzánk* gyűjtemény a szerzetes tanításainak sokkal bővebb megismerését teszi lehetővé. A könyv 4 fő fejezetben szól az istenfélelemről, az elme megőrzéséről, az imádságról és a papi méltóságról; majd három, tanácsokat tartalmazó beszédet nyújt az olvasónak. A rövid bevezetőt jegyzetapparátus egészíti ki.

Cleopa atya tanításait a gyakori szentírási idézetekkel megerősített, a keleti egyházatyákra támaszkodó megközelítés jellemzi, ugyanakkor a fogékonyság is napjaink problémái iránt. Alább három idézet ad rövid bemutatást a román sztarec tanításaiból:

Ezért mondtam azt – a szent imádságról beszélvén –, hogy őt minden jócselekedet anyjának nevezik, mert az ima viszi lelkünkbe a legnagyobb jócselekedetet: az Isten és a felebarát iránti szeretetet. Hallgasd, hogy mit mond az isteni Hitvalló Szent Maximosz Atya – aki a „teológia csúcsa” és az „orthodox teológia mérlege” volt a VII. században – a *Filokáliában* és *Kétértelműnek*¹ nevezett művében, mely gondolataival az „ég madarának” nevezett Areopagita Szent Dénest is felülmúlja: „Minden jócselekedet segít az embernek elnyerni az Isten szeretetét, de egy sem annyira, mint az igazság. Mert az imát azért hívják a ‘jócselekedetek anyjának,’ mert ő a legnagyobb jócselekedettel ér fel: a szeretettel. Minden jócselekedet közelebb viszi az embert Istenhez, de az imádság egyesíti Vele. Olyan ez, mint amikor készítesz egy ajtót lemezkből, vagy egy szekrényt, és látod, hogy összeillenek az egybedolgozott részek, de nem ragadnak össze, amíg nem teszel enyvet az illesztésekbe. Mikor viszont megenyvezed a szükséges részeket, összeáll egy egészzé. Így van ez az imádsággal.”

¹ Az *Ambigua* – magyarul helyesen „Nehezen értelmezhető szöveghehelyek (magyarázata)” – c. műről van szó. (*A szerk.*)

Mert az önzésből születik először is: az önsajnálát, az önkímélet, az öngazolás, az önelégültség, az önkürtölés és öndicséret, az önszeretet és önmagunk véleményéhez való ragaszkodás. Azután: a beképzeltség, a túlzott önérzetesség, „hogy valaki vagyok!”, felfuvalkodottság, önbecsülés, önbizalom, önerőre való hagyatkozás, és ha azt akarjátok, hogy tovább is fokozzam, akkor meg tudom tenni, mert ezeknek a bűnöknek van még egy sereg elágazása.

Nagy Szent Vazul szerint „a képzelet az ördögök hídjá, amin keresztül bejutnak az ember lelkébe.” Ezért különös figyelemmel kell lenni az imádságnál, hogy ne képzeljünk el semmit, mert az első vám, amivel az elme találkozik a szív felé, az a képzelet. Egy gonosz tett, egy ördög, egy szenvedély sem megy be az elméből az érzékekhez, csak a képzelet által.”

Nagyon ajánljuk a téma iránt érdeklődő olvasók figyelmébe ezt a kötetet, mely a bizánci szerzetesség szellemiségének méltó folytatója.

Kocsis Domonkos